

Голові разової спеціалізованої
вченої ради
в Національному університеті
«Одеська політехніка»
доктору економічних наук, професору
Волощук Л.О.

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, кандидата економічних наук, професора, професора кафедри економіки Навчально-наукового інституту економіки та менеджменту Національного університету «Одеська політехніка» Черкасової Тетяни Ігорівни на дисертацію Ковтуненка Дмитра Юрійовича «Організаційно-економічне забезпечення стійкості інноваційного розвитку підприємств сфери послуг в умовах мінливого зовнішнього середовища», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду Національного університету «Одеська політехніка» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 – Економіка.

1. Актуальність теми дисертації

Актуальність теми дослідження «Організаційно-економічне забезпечення стійкості інноваційного розвитку підприємств сфери послуг в умовах мінливого зовнішнього середовища» зумовлена зростаючою роллю інновацій у формуванні конкурентних переваг підприємств, особливо в умовах сучасних викликів, спричинених глобальною нестабільністю, воєнними діями та посиленням цифровізації. Сфера послуг є найбільш динамічною складовою національної економіки, яка одночасно найбільше піддається впливу зовнішніх шоків. Для підприємств цієї сфери характерна висока залежність від змін у споживчих настроях, регуляторному полі, міжнародних інтеграційних процесах і технологічних трендах. Саме тому пошук ефективних організаційно-економічних механізмів забезпечення стійкості інноваційного розвитку стає стратегічною необхідністю.

У період воєнної та поствоєнної відбудови України підприємства сфери послуг мають не лише зберігати свою функціональність, а й адаптуватися до мінливих умов зовнішнього середовища, знаходити нові ринки збуту, впроваджувати цифрові рішення, оптимізувати бізнес-моделі та формувати інноваційну культуру. Недостатність досліджень, що системно розглядають взаємозв'язок організаційно-економічних інструментів із параметрами інноваційної стійкості сервісних підприємств, створює наукову прогалину. Її заповнення дозволить не лише підвищити ефективність управління

інноваційними процесами, але й забезпечити довготривалу конкурентоспроможність у складному глобальному контексті.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю розробки й упровадження дієвого організаційно-економічного інструментарію, який сприятиме збереженню та розвитку інноваційного потенціалу підприємств сфери послуг в умовах невизначеності та турбулентності, що й визначає вагомість і практичну значущість даної наукової проблеми.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, є високим, що підтверджується цілісністю застосованого методологічного підходу та логічною послідовністю викладеного матеріалу. Всі положення базуються на глибокому аналізі теоретичних джерел, сучасних наукових концепцій та практичного досвіду підприємств, щодо організаційно-економічного забезпечення стійкості інноваційного розвитку підприємств сфери послуг. Враховано міждисциплінарні аспекти, що поєднують елементи економіки, менеджменту, цифрових технологій.

Значна частина емпіричних даних, використаних у роботі, отримана автором самостійно шляхом аналізу діяльності підприємств, опитувань та експертних оцінок, що забезпечує достовірність отриманих результатів. Розроблені рекомендації щодо організаційно-економічного забезпечення стійкості інноваційного розвитку підприємств сфери послуг є не лише теоретично обґрунтованими, а й мають прикладний характер, придатний для впровадження в практику сучасного підприємництва.

Таким чином, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій підтверджується як логікою наукового дослідження, так і практичною релевантністю отриманих результатів. Використані методи — включаючи аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, системний та процесний підходи — відповідають меті дослідження та забезпечують наукову надійність і валідність сформульованих рекомендацій.

Метою дослідження є розробка і обґрунтування теоретико-методичних підходів щодо організаційно-економічного забезпечення стійкості інноваційного розвитку підприємств сфери послуг в умовах мінливого зовнішнього середовища та положень щодо формування його інструментарію за умов системного патронату держави.

Реалізація мети зумовила постановку та вирішення таких завдань:

– здійснити систематизацію міждисциплінарних підходів до трактування сутності інноваційного розвитку підприємств сфери послуг та уточнити

понятійно-категоріальний апарат дослідження, систематизувати фактори мінливості зовнішнього середовища та дослідити їх вплив на інноваційний розвиток підприємств сфери послуг;

- визначити підходи до управління інноваційним розвитком підприємств сфери послуг у контексті багаторівневої взаємодії;

- провести аналіз та обґрунтувати підхід до оцінки полярності впливу імпаکت-факторів внутрішнього середовища на інноваційний розвиток підприємств сфери послуг з урахуванням внутрішніх резервів і змінного середовища;

- обґрунтувати концепт забезпечення стійкості інноваційного розвитку підприємств сфери послуг в умовах мінливого зовнішнього середовища на основі моделювання багаторівневої взаємодії акторів інноваційної системи;

- розробити науково-методичний підхід щодо формування інструментарію організаційно-економічного забезпечення стійкості інноваційного розвитку підприємств сфери послуг в умовах мінливого зовнішнього середовища;

- сформувати багаторівневу систему моніторингу стійкості інноваційного розвитку підприємств сфери послуг в умовах мінливого зовнішнього середовища.

Об'єкт дослідження. Процес організаційно -економічного забезпечення стійкості інноваційного розвитку підприємств сфери послуг та формування його інструментарію.

Предмет дослідження. Теоретико-методичні та прикладні аспекти організаційно-економічного забезпечення стійкості інноваційного розвитку підприємств сфери послуг в умовах мінливого зовнішнього середовища шляхом впровадження цифрових і інституційних механізмів на основі багаторівневої моделі управління за участю держави.

3.Основні наукові результати дисертації

Основні наукові результати, отримані автором, полягають у такому:

- удосконалено теоретичний базис трактування інноваційного розвитку підприємств сфери послуг за рахунок доповнення: поняттям «стійкість інноваційного розвитку підприємства сфери послуг», а саме визначення стійкості як відсутності завершальної фази інноваційного розвитку та постійного оновлення; б) класифікацією факторів мінливості зовнішнього середовища за рівнями (мікро-, мезо-, макро-, та краудрівень), впливу на інноваційний розвиток, яка охоплює характеристики за двадцятьма ознаками, що враховує специфіку сфери послуг;

- запропоновано модель багаторівневого управління інноваційним розвитком підприємств сфери послуг шляхом доповнення краудрівнем як інтеграційною надструктурою до традиційних мікро-, мезо- та макрорівнів, що забезпечує синергію горизонтальної та вертикальної взаємодії учасників

інноваційного процесу;

– удосконалено методику аналізу полярності впливу імпаکت-факторів внутрішнього середовища на інноваційний розвиток підприємств сфери послуг, що поєднує якісний і кількісний підходи на засадах концепції симетричного аналітичного поля з урахуванням специфіки сфери послуг, що забезпечує комплексну оцінку сприятливих і стримуючих ефектів внутрішнього середовища та формування цільових управлінських рішень для своєчасного коригування інноваційного розвитку підприємств;

– розроблено концепт забезпечення стійкості інноваційного розвитку підприємств сфери послуг в умовах мінливого зовнішнього середовища за рахунок поєднання рівневої та галузевої логіки управління, інтеграції цифрових інструментів, краудінновацій, механізмів моніторингу та управління ризиками, відмінністю якого є забезпечення синхронізації стратегій підприємств, інституцій держави та цифрових краудмеханізмів у межах єдиної сервісно-орієнтованої моделі, здатної підтримувати адаптивність і стійкість інноваційного розвитку;

– запропоновано науково-методичний підхід до розробки інструментарію організаційно-економічного забезпечення стійкості інноваційного розвитку із використанням краудтехнологій, що реалізований у вигляді концептуальної моделі цифрової крауд-платформи як відкритої державної інфраструктури повного інноваційного циклу, яка інтегрує краудінструменти в єдину сервісно-орієнтовану екосистему;

– запропоновано науково-методичний підхід до моніторингу стійкості інноваційного розвитку підприємств сфери послуг як елемент концепту інноваційної стійкості, що ґрунтується на інтеграції стратегічних і оперативних рішень з урахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх чинників, що забезпечує своєчасне виявлення загроз і можливостей, підвищення адаптивності та довгострокову інноваційну стійкість у динамічному середовищі.

4. Достовірність результатів, повнота відображення висновків і пропозицій дисертації в опублікованих автором роботах

Наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані у дисертації, є достовірними. Достовірність забезпечується використанням:

– значного обсягу використаних джерел (185 найменувань), дотичних до теми дисертації та новітніх положень науки і праць вітчизняних і зарубіжних науковців, фахівців-практиків;

– даних Державної служби статистики України, чинного законодавства і нормативно-правових актів, відкритих джерел, звітності підприємств, результатів власних досліджень; сучасних методів досліджень;

– апробацією отриманих результатів на багатьох наукових конференціях

та наукових журналах.

Основні положення дисертації у повній мірі відображують 12 наукових праць, з яких 4 статті у фахових виданнях, у т.ч. 2 у виданнях категорії А, Scopus, 6 – у матеріалах і тезах конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 5,98 д.а., 3,97 д.а. з яких належать особисто автору. Вимоги щодо кількості публікацій у спеціалізованих виданнях повністю виконано.

Наукові результати, які наведені у дисертації та публікаціях, одержані автором самостійно. Вони повною мірою відображають основні результати та наукову новизну дисертації, а за критеріями кількості і якості надають авторові право публічного захисту дисертації.

5. Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці сукупності прикладних методичних рекомендацій щодо організаційно-економічного забезпечення стійкого інноваційного розвитку підприємств сфери послуг, що включає структурно-функціональну модель, рівневу систему управлінських інструментів, матрицю їх відповідності функціональним блокам, механізми моніторингу інноваційної стійкості та залучення краудплатформ. Запропонований інструментарій сприяє підвищенню адаптивності, інноваційної та економічної спроможності підприємств сфери послуг в умовах зовнішньої нестабільності.

Рекомендації щодо впровадження краудінструментів як доступних механізмів залучення зовнішніх ідей, ресурсів і клієнтської участі для розвитку нових сервісів впроваджено на ТОВ «Елмарин» (довідка № 8 від 14.04.2025 р.).

Рекомендації щодо впровадження системи цифрового моніторингу інноваційної стійкості прийнято до впровадження на ТОВ «Л.А.Р.К» (довідка № 17/4 від 17.03.2025 р.).

Рекомендації щодо формування інструментів довіри на підприємстві (рейтингових оцінок, публічних дашбордів, електронної участі) впроваджено на ТОВ «Тчуді Шип Менеджмент ЮкрейнЛТД» (довідка № 12/06.25 від 23.05.2025 р.).

Рекомендації щодо впровадження методичного підходу до оцінки впливу зовнішнього середовища на інноваційну діяльність підприємства із використанням розробленої системи класифікації факторів мінливості, а також окремі положення системного підходу до впровадження краудтехнологій у практику інноваційного менеджменту впроваджено на ТОВ «ГЕРЦ» (довідка № 158 від 04.03.2025 р.).

6. Академічна доброчесність

В дисертації та наукових працях, де Ковтуненком Дмитром Юрійовичем висвітлені її основні наукові результати, *порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації) не виявлено.*

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

1. На рис. 1.1 (с. 33) автор систематизував значну кількість підходів до визначення поняття «інноваційний розвиток підприємств сфери послуг». Разом з тим, перелік цих підходів видається занадто широким та фрагментарним, адже частина з них (наприклад, «емпіричний» чи «поведінковий») не отримала подальшого аналітичного розкриття у тексті. Це ускладнює сприйняття і не дозволяє чітко виділити ключові групи підходів, які мають практичне значення для сфери послуг.

2. У підпункті 1.1 (табл. 1.1, с. 39) представлено порівняльний аналіз інноваційного розвитку підприємств сфери послуг і виробничих підприємств. Цей матеріал є цінним, однак він дещо обмежений у своїй глибині: більшість характеристик наведені у вигляді узагальнених описів без кількісних ілюстрацій чи прикладів із практики.

3. На рис. 3.1 (с.137) автор пропонує концепт забезпечення стійкості інноваційного розвитку підприємств сфери послуг. Подана схема є логічно побудованою, проте окремі її елементи виглядають надто загальними. Наприклад, блок «зовнішні фактори» не деталізує механізми впливу міжнародних програм чи цифрової трансформації, хоча саме вони визначають ключові умови сучасного інноваційного середовища. Це дещо обмежує практичне застосування концепту.

4. У підпункті 3.1 (табл. 3.3 - 3.4, с. 142 - 143) подано модель організаційно-економічного забезпечення стійкості інноваційного розвитку. Водночас у моделі відсутні часові горизонти реалізації окремих заходів (коротко-, середньо- чи довгострокові). Визначення часових рамок дало б змогу зробити запропоновану модель більш практично орієнтованою.

5. Запропонована автором поетапна система моніторингу стійкості інноваційного розвитку підприємств сфери послуг (рис. 3.6. с. 173) є логічною та послідовною. Водночас, на наш погляд, потребує додаткового уточнення методика збору та аналізу даних на кожному етапі, зокрема щодо джерел зовнішньої інформації, частоти проведення моніторингу та конкретних процедур оцінки КРІ.

8. Загальний висновок

Дисертаційна робота Ковтуненка Дмитра Юрійовича на тему «Організаційно-економічне забезпечення стійкості інноваційного розвитку

підприємств сфери послуг в умовах мінливого зовнішнього середовища», є самостійною завершеною кваліфікаційною науковою працею, виконаною на актуальну тему. За своїм змістом вона відповідає спеціальності 051 – Економіка, галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки. Отримані результати та висновки мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Дослідження виконано на достатньо високому науковому рівні. Його зміст, результати і висновки викладено достатньо обґрунтовано та аргументовано. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності є доволі високим.

Впровадження результатів дисертації Ковтуненка Дмитра Юрійовича підтверджено відповідними документами – актами та довідками про впровадження, які містяться у додатках дисертації.

Публікації здобувача відображають основні положення дисертації.

Порушень академічної доброчесності у роботі не виявлено.

Це дозволяє вважати, що дисертаційна робота Ковтуненка Дмитра Юрійовича на тему «Організаційно-економічне забезпечення стійкості інноваційного розвитку підприємств сфери послуг в умовах мінливого зовнішнього середовища», відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 з подальшими змінами, а її автор – Ковтуненко Дмитро Юрійович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 – Економіка.

Офіційний рецензент:

кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри економіки
Національного університету
«Одеська політехніка»

Тетяна ЧЕРКАСОВА